

Slaschuk Andrey, Popyuk Zoryana. Labor Market and the Problem of Unemployment in the Volyn Region. Analised of trends and processes of the functioning of the labor market in Volyn region. Studied movement of labor and their extents, structure, level of dynamics and regional differences, the processes to meet the demand for labor. Defined the active measures to promotion employment and development of other measures of social protection region. Studied the influence factors of the structure of the economically active population on the number of unemployed. Determined the reasons of unemployment in Volyn region. Analised the creation of an effective system of the regulation the employment and forecasting the demand of regional labor market.

Key words: labor market, wages, labor, unemployment, social protection.

Стаття надійшла до редколегії
19.03.2013 р.

УДК 911.375(477.81)

**Катерина Примак,
Андрій Слащук**

Актуальні проблеми індустріального розвитку малих міських поселень Рівненської області та шляхи їх вирішення

Розглянуто роль малих міських поселень у територіально-господарській системі Рівненської області, проаналізовано актуальні проблеми їх індустріального розвитку. Основну увагу приділено проблемам недостатності фінансових ресурсів, низького рівня соціально-економічного розвитку, недостатнього розвитку виробництва малих міських поселень. Для вирішення цих питань запропоновано заходи для покращення виробництва в рамках державної політики розвитку: індустріальний розвиток малих міських поселень, зміцнення їхньої економічної бази, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.

Ключові слова: малі міські поселення, Рівненська область, проблеми соціально-економічного розвитку, розвиток інфраструктури, державна політика.

Постановка наукової проблеми та її значення. Рівненська область належить до групи обласних мезорайонів із невисоким рівнем урбанізації. Тому саме малі міські поселення визначають характер і рівень суспільного виробництва, розвиток продуктивних сил, інноваційні можливості для розвитку регіону. Вони виконують функції організаційно-господарських центрів прилеглих територій, у них зосереджені трудові ресурси й здійснюється підготовка кваліфікованої робочої сили для сільської місцевості.

Сьогодні соціально-економічне становище більшості малих міських поселень Рівненської області є складним. Тому для успішного проведення економічних і соціальних реформ необхідно ідентифікувати проблеми та слабкі сторони розвитку таких населених пунктів, а також визначити шляхи їх перспективного розвитку.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Питання вивчення малих міських поселень знайшли своє відображення в працях багатьох науковців, хоча детальний аналіз сучасного стану малих міських поселень Рівненської області на сьогодні відсутній. Так, у дослідженнях М. Орлатого та М. Ігнатенка детально розглядаються проблеми інфраструктури населених пунктів [2; 6]. Питання стратегічного управління та розвитку малих міст детально вивчені В. Вакуленком [1; 6]. В. Удовиченко аналізує моделі соціально-економічного розвитку міст в умовах формування ринкових відносин [5]. Т. Дерун досліджує функціональну роль і проблеми малих міст України та пропонує шляхи державного втручання для вирішення окреслених проблем [3].

Формулювання мети та завдань статті. Мета статті – здійснити аналіз основних проблем індустріального розвитку малих міських поселень Рівненської області в сучасних умовах і визначити ефективні шляхи їх розв'язання. Для її досягнення необхідно вирішити такі **завдання:**

- проаналізувати місце та роль малих міських поселень у територіально-господарській системі Рівненської області;
- ідентифікувати актуальні проблеми їх розвитку;
- окреслити шляхи вирішення конкретних соціально-економічних проблем малих міських поселень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У містах і селищах міського типу проживає близько 48 % населення Рівненської області, що є одним із найнижчих показників в Україні. При цьому чисельність населення в усіх містах, крім обласного центру – м. Рівне – не перевищує 50 тис. осіб, що дає підстави класифікувати усі 26 міст і селищ міського типу Рівненської області за винятком м. Рівне як малі міські поселення. При цьому вони значно різняться за чисельністю населення. Найбільшими за цим показником є міста обласного значення: Дубно, Кузнецовськ та Острог, а також Костопіль, Сарни та Здолбунів.

Малі міські поселення виконують важливі функції в територіально-господарській системі держави. Вони є необхідним елементом системи розселення, відіграють важливу роль у промисловому виробництві, обслуговують сільське господарство навколишніх сіл, забезпечують транспортну інфраструктуру, є центрами культури, туризму, освіти та науки.

В системі міських поселень малі міста та селища міського типу мають позитивні відмінності: відносно спокійний ритм життя, близькість місць роботи та проживання, зручне розміщення об'єктів соціальної інфраструктури та відносно краща екологічна ситуація. Ці переваги в цілому характерні і для малих міських поселень Рівненської області.

Проте в них є низка проблем, зокрема:

- недостатність фінансових ресурсів у всіх районах області. Для вирішення багатьох питань, що знаходяться в компетенції місцевої влади, необхідні значні фінансові ресурси. Тому важливу роль відіграють збалансоване формування місцевих бюджетів і наявність відповідної фінансової підтримки з державного бюджету для вирішення невідкладних проблем;
- низький рівень соціального розвитку. Враховуючи складний період розвитку держави в останні десятиліття, галузі соціальної сфери малих міських поселень області не змогли забезпечити достатній рівень соціального розвитку, який суттєво впливає на якість життя населення, задоволення його соціальних потреб, формування потенціалу трудових ресурсів. Особливо гостро це відчувається в смт Демидівка, м. Радивилів і смт Млинів;
- недостатня економічна потужність містоформуючих підприємств, неповна завантаженість виробничих потужностей, обмеженість вибору професій ускладнюють ситуацію на ринку праці та створюють демографічні проблеми [3; 4]. Багато промислових підприємств у таких міських поселеннях, як Березне, Кузнецовськ, Сарни, Гоща, не модернізувалися з часів розпаду СРСР, стали неконкурентоспроможними, занепали, що негативно впливає на рівень зайнятості, зарплат і якість життя населення;
- незадовільна ситуація з будівництвом нового житла й об'єктів соціальної інфраструктури. Така ситуація характерна для всієї держави, але найгостріше впливає на розвиток саме малих міських поселень. Її причини – нерозвинений ринок іпотечного кредитування, висока собівартість будівництва, в тому числі через корупцію, відсутність платоспроможного попиту й ефективної державної політики стимулювання будівництва житла;
- недостатній розвиток систем енерго- та водопостачання, каналізаційних мереж. Сьогодні більшість систем енерго- та водопостачання, каналізаційних мереж усіх малих міських поселень потребують ремонту, модернізації або заміни, наявна потреба прокладення нових мереж, а існуюча система житлово-комунального господарства неспроможна виконувати свої завдання на належному рівні. Необхідна кардинальна реформа системи житлово-комунального господарства, залучення значних фінансових ресурсів для модернізації та розбудови мереж;
- незадовільний благоустрій населених пунктів. У більшості малих міських поселень Рівненської області існують проблеми з регулярним прибиранням, очищенням від снігу вулиць, дворових територій, ремонтом дорожнього покриття, вивезенням сміття, підтримкою в привабливому вигляді та технічно справному стані парканів, газонних огорож, ліхтарів вуличного освітлення, лавок тощо. Такі проблеми найбільш відчутні в Сарнах, Клесові, Кузнецовську й Острозі;
- недостатній розвиток міської інфраструктури, сфери соціальних послуг, відсутність достатніх можливостей для культурного дозвілля населення;
- недостатній рівень транспортного сполучення з прилеглими сільськими населеними пунктами, зокрема в Рокитнівському, Дубровицькому та Заріччянському районах. Наявність регулярного зручного транспортного сполучення позитивно впливає на ринок праці та забезпечення міського населення сільськогосподарською продукцією з особистих селянських господарств.

Проведений аналіз свідчить про необхідність здійснення послідовної державної політики розвитку малих міст, виваженого підходу до вирішення наявних соціально-економічних та інших проблем, удосконалення нормативно-правової бази функціонування малих міських поселень [3; 4].

Враховавши всі проблеми малих міських поселень, Рівненська облдержадміністрація розробила стратегічні заходи для покращення їх розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Основні завдання та заходи обласної програми пріоритетних напрямів розвитку промисловості в Рівненській області на 2013 р. [4]

№ з/п	Завдання та заходи	Відповідальні за виконання
1	2	3
1	Забезпечення реалізації обласних програм пріоритетних напрямів розвитку промисловості й будівельної індустрії та виробництва будівельних матеріалів на 2011–2015 рр.	Головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконкоми рад міст обласного значення
2	Сприяння поліпшенню інвестиційного клімату, залученню ефективних інвесторів, створення умов для підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості	Головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконкоми рад міст обласного значення
3	Модернізація, технологічне оновлення та введення нових виробництв на ПАТ «Рівнеазот»: <ul style="list-style-type: none"> – введення в експлуатацію агрегату з виробництва неконцентрованої азотної кислоти № 1 потужністю 120 тис. т на рік; – упровадження установки виділення водню з продувних газів цеху аміаку потужністю 44 млн м³ водню на рік 	ПАТ «Рівнеазот» (за згодою), виконком Рівненської міської ради, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації
4	Підтримка перспективних інноваційно-інвестиційних проектів на підприємствах будівельної галузі: <ul style="list-style-type: none"> – спорудження заводу ТОВ «Х плюс Х ЮЕЙ» із виготовлення газобетонних блоків потужністю 500 тис. м³ на рік; – реалізація інвестиційного проекту на ПАТ «Волинь-Цемент» щодо використання палива, альтернативного газу (відсортованих твердих побутових відходів сміттєпереробного заводу з м. Рівне); – впровадження нових видів конкурентоспроможної продукції та нарощування обсягів виробництва на ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», ПрАТ «Консюмерс-Скло-Зоря», ПрАТ «Костопільський завод скловиробів»; – оновлення виробничого обладнання на ПАТ «Рівненський домобудівний комбінат» 	Острозька райдержадміністрація, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації; ПАТ «Волинь-Цемент» (за згодою), Здолбунівська райдержадміністрація, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації; ПАТ «Рівненський домобудівний комбінат»
5	Підвищення рівня використання потужностей і модернізація виробництв на підприємствах деревообробної галузі: <ul style="list-style-type: none"> – введення в дію другої черги фабрики ТОВ «Морган Феніче» з виготовлення м'яких меблів на незадіяних площах ВАТ «Рівнесільмаш»; – упровадження в експлуатацію лінії з виробництва лущеного шпону потужністю 15 тис. м³ на рік на ТзОВ МП «Олісма»; – введення в експлуатацію корувальної установки потужністю 20 м³ за зміну на ПАТ «Єврошпон-Смига»; – встановлення обладнання для виготовлення меблевого щита на ТзОВ «ОЛДІ» Демидівського району; – розроблення інвестиційного проекту та будівельно-кошторисної документації для спорудження заводу з виробництва фанери потужністю 27 тис. м³ на рік на виробничих площах ТзОВ «ОДЕК Україна» 	ТОВ «Морган Феніче» (ВАТ «Рівнесільмаш») (за згодою), Рівненська райдержадміністрація, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації, ТзОВ МП «Олісма» (за згодою), ПАТ «Єврошпон-Смига» (за згодою), ТзОВ «Олді» (за згодою), Демидівська райдержадміністрація, ТзОВ «ОДЕК Україна» (за згодою)
6	Налагодження випуску нових видів високоякісної продукції та розширення ринків збуту на підприємствах харчової галузі: <ul style="list-style-type: none"> ПАТ «Поліссяхліб», ТзОВ «Радивилівмолоко», ПАТ «Родина», ПАТ «Рівненська кондитерська фабрика», ПрАТ «Рівень», ВАТ «Кузнецовський хлібозавод» 	ПАТ «Поліссяхліб» (за згодою), ТзОВ «Радивилівмолоко» (за згодою), ВАТ «Кузнецовський хлібозавод» (за згодою), Радивилівська та Костопільська райдержадміністрації

1	2	3
7	Залучення інвестицій для розширення сфери використання місцевих сировинних ресурсів, упровадження технологій поглибленої переробки сировини: – введення в дію нових потужностей із випуску щелевеної продукції; – технологічне оновлення основних виробничих фондів на щеза заводах; – модернізація дробарно-сортувального цеху ДСЦ-3 потужністю 400 тис. тонн на рік, розширення потужностей із випуску щелеву додаткових фракцій на ПАТ «Івано-Долинський спецкар'єр»	Рокитнівська, Сарненська, Костопільська райдержадміністрації, ПАТ «Івано-Долинський спецкар'єр» (за згодою), головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації
8	Підвищення рівня використання потужностей підприємств легкої промисловості, нарощування обсягів конкурентоспроможних вітчизняних виробів: – розширення та налагодження випуску нових видів тканин на ТОВ «Т-Стиль» на виробничих площах ВАТ «Рівнелон»; – збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту продукції на ПАТ «Рівненська фабрика нетканних матеріалів» і швейних підприємствах області	ТОВ «Т-Стиль» (за згодою), виконком Рівненської міської ради, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації, ПАТ «Рівненська фабрика нетканних матеріалів» (за згодою)
9	Нарощування обсягів виробництва й освоєння випуску нових видів продукції на підприємствах машинобудівної галузі: ТзОВ «Акватор», ТзОВ «РЗВА-Електрик» та відновлення роботи ТзОВ «Газотрон-Люкс»	ТзОВ «Акватор» (за згодою), ТзОВ «РЗВА-Електрик» (за згодою), ТзОВ «Газотрон-Люкс» (за згодою)
10	Розширення асортименту продукції та нарощування обсягів виробництва на металургійних підприємствах (ПрАТ «Агроресурс», ЗАТ «Рівненський ливарний завод», ТзОВ «Завод металевих виробів»)	ПрАТ «Агроресурс» (за згодою), ЗАТ «Рівненський ливарний завод» (за згодою), ТзОВ «Завод металевих виробів» (за згодою), виконавчий комітет Рівненської міської ради, Рівненська, Сарненська райдержадміністрації, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації

Вирішення існуючих проблем малих міських поселень неможливе без зміцнення економічної бази. Для цього пріоритетом державної політики повинно бути як створення загальнонаціонального сприятливого інвестиційного клімату, так і надання прямої фінансової підтримки з державного бюджету для підвищення конкурентоспроможності малих міських поселень на ринку інвестицій. Основні інструменти такої державної підтримки:

- субвенції місцевим бюджетам для створення об'єктів інфраструктури;
- розвиток інфраструктури підтримки підприємництва (створення виставкових залів, бізнес-інкубаторів, центрів бізнесу і т. д.);
- спрощення процедури створення та реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, запровадження реєстрації за принципом «єдиного вікна», відміна ліцензування окремих видів діяльності;
- створення сприятливих умов для залучення недорогих кредитних ресурсів для потреб бізнесу;
- стимулювання інноваційних проектів, венчурного бізнесу, впровадження енергозберігаючих технологій.

Іншим важливим напрямом державної політики, необхідним для успішного індустріального розвитку малих міських поселень, є розвиток виробничої та соціальної інфраструктури. Державна підтримка повинна спрямовуватися на:

- розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури на основі збалансованого розвитку залізничного й автомобільного, міського та приміського громадського транспорту, дорожнього господарства;
- реформування системи житлово-комунального господарства шляхом конкуренції на ринку житлово-комунальних послуг, залучення у цю сферу приватного капіталу, стимулювання створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, впровадження енерго- та

ресурсозберігаючих технологій під час виробництва промислової продукції. Пряма фінансова підтримка держави необхідна для розвитку та модернізації систем водо- й енергопостачання, каналізаційних мереж, модернізації систем теплозабезпечення житлових будинків, запобігання аваріям і техногенним катастрофам;

- розвиток інфраструктури охорони навколишнього природного середовища, покращення екологічної ситуації та стану водних ресурсів. Пріоритетом повинно бути будівництво очисних споруд, зменшення рівня забруднення повітря промисловими підприємствами, зокрема в Кузнецовську, Костополі, Зорі й Оржові;
- розвиток інфраструктури науки й освіти (середньої, професійно-технічної та вищої) для забезпечення висококваліфікованими кадрами;
- розвиток інфраструктури зв'язку (забезпечення малих міських поселень ширококутовим доступом до Інтернету на основі систем супутникового та волоконно-оптичного зв'язку, якісним телефонним зв'язком).

Для вирішення проблем індустріального розвитку малих міських поселень необхідно провести ефективні реформи системи державного управління та місцевого самоврядування. Результатом повинне стати створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на соціально-економічні процеси та забезпечити надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів.

Отже, кінцева мета державної політики щодо розвитку малих міських поселень області – поступова ліквідація існуючого розриву між рівнями соціально-економічного розвитку малих міських поселень і великих міст.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Малі міські поселення Рівненської області відіграють важливу роль у промисловому виробництві регіону, обслуговують сільське господарство навколишніх сіл, забезпечують транспортну інфраструктуру, є центрами культури, туризму, освіти та науки. Актуальними проблемами індустріального розвитку цих населених пунктів є недостатність фінансових ресурсів, низький рівень соціально-економічного розвитку, низька конкурентоспроможність підприємств, недостатній розвиток систем водо- й енергопостачання, міської інфраструктури та системи транспортного сполучення, незадовільний благоустрій.

Для вирішення проблем малих міських поселень з метою їх сталого розвитку необхідне проведення послідовної державної політики, спрямованої, перш за все, на зміцнення економічної бази цих населених пунктів шляхом створення сприятливих умов для ведення економічної діяльності, залучення інвестицій, надання прямої фінансової підтримки з державного бюджету, а також на розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.

Подальшого вивчення потребують різні аспекти функціонування малих міст Рівненської області й особливості розвитку окремих промислових підприємств.

Джерела та література

1. Вакуленко В. М. Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, В. В. Мамонова, Ю. П. Шаров. – Ужгород : ПАТЕНТ, 2004. – 198 с.
2. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, О. С. Ігнатенко, О. Ю. Лебединська та ін. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 112 с.
3. Дерун Т. М. Проблеми розвитку малих міст в умовах соціально-економічної трансформації українського суспільства [Електронний ресурс] / Т. М. Дерун // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – № 2 (10). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2009_2/
4. Рівненська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/siteweb>
5. Удовиченко В. П. Новітні моделі соціально-економічного розвитку міст в умовах формування ринкових відносин та громадянського суспільства / за заг. ред. Ю. П. Лебединського / В. П. Удовиченко. – К. : Заповіт, 2003. – 340 с.
6. Управління розвитком міста : навч. посіб. / за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 389 с.

Примак Катерина, Слащук Андрей. Актуальные проблемы индустриального развития малых городских поселений Ровенской области и пути их решения. Рассмотрена роль малых городских поселений в территориально-хозяйственной системе Ровенской области, проанализированы актуальные проблемы их

индустриального развития. Основное внимание уделено проблемам недостаточности финансовых ресурсов, низкого уровня социально-экономического развития, недостаточного развития производства малых городских поселений. Для решения этих вопросов предложены меры для улучшения производства в рамках государственной политики развития: индустриальное развитие малых городских поселений, укрепление их экономической базы, развитие производственной и социальной инфраструктуры.

Ключевые слова: малые городские поселения, Ровенская область, проблемы социально-экономического развития, развитие инфраструктуры, государственная политика.

Prymak Katerina, Slashchuk Andrey. Actual Problems of Industrial Development of Small Urban Settlements in Rivne Region and the Ways to Solve Them. The role of small urban settlements in the territorial-economic system of Rivne Region is reviewed; the actual problems of their industrial development are analyzed. The focus is on the problems of shortage of financial resources, low level of socio-economic development, insufficient production development of small urban settlements. For solving the problems measures for production improvement as part of a state policy of development are suggested. Industrial development of small urban settlements, consolidation of their economic basis and development of production and social infrastructure are defined as the main ways of such state policy.

Key words: small urban settlements, Rivne Region, problems of socio-economic development, development of infrastructure, state policy.

Стаття надійшла до редколегії
23.04.2013 р.

УДК 911.332.1(477.82-21)

**Лариса Маковецька,
Людмила Лотиш**

Сучасний стан, проблеми та перспективи господарського розвитку Любомльського району Волинської області

Проаналізовано сучасний стан господарського розвитку Любомльського району. Подана детальна характеристика господарського комплексу регіону – сільського господарства, промисловості, транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків. Здійснено на основі детального аналізу порівняльні характеристики в межах району, виявлено диспропорції у його господарському розвитку. У результаті проведеного аналізу визначені проблеми та пріоритетні напрями подальшого розвитку Любомльського району. Запропоновано здійснювати управління господарським розвитком регіону на основі підтримки збалансованого характеру всіх сфер господарства, посилення інвестиційно-інноваційної діяльності, диверсифікації економіки сільських територій.

Ключові слова: Любомльський район, господарський комплекс, промисловість, сільське господарство, зовнішньоекономічна діяльність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальність регіональних досліджень на рівні адміністративного району активізувалася після науково-практичної конференції «Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних районів» (Тернопіль, 1997 р.). Реалізація Указу Президента України «Про концепцію державної регіональної політики» обумовлює актуальність усебічного вивчення особливостей і структурно-динамічних проблем господарського розвитку та розміщення продуктивних сил на мікрорегіональному рівні з метою максимально повного використання внутрішнього потенціалу та специфіки території, що й визначило вибір теми дослідження.

Рівень адміністративного району – це той мікрорівень, де традиційно існують високі партнерські, хоча водночас і складні, взаємовідносини між органами місцевого самоврядування. Завдяки цьому маємо оптимальні умови та високий потенціал щодо ефективної мобілізації і використання спільних місцевих ресурсів, як людських, економічних, природних, що мають прямі та зворотні зв'язки з господарським комплексом всієї країни. Тому розгляд адміністративного району є запорукою ефективного управління та господарського розвитку всієї країни. Його вивчення є досить актуальними.